Тернопільська обласна рада
Управління освіти і науки Тернопільської облдержадміністрації
Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна академія ім. Тараса Шевченка

Кафедра біології, екології та методики їх викладання

ЗАТВЕРДЖУЮ
Проректор з навчальної роботи
_____ М.В. Боднар
«__» _____ 20__ р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

АНАТОМІЯ, ФІЗІОЛОГІЯ ТА ГІГІЄНА ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

рівень вищої освіти перший (бакалаврський)
галузь знань **01 Освіта**
спеціальність **012 Дошкільна освіта**
освітньо-професійна програма **Дошкільна освіта**

Кременець – 2016

Робоча програма „Анатомія, вікова фізіологія та гігієна дітей дошкільного віку” для студентів за спеціальністю 012 Дошкільна освіта
„30” серпня 2016 року – 16 с.

Розробник: **Головатюк Людмила Михайлівна**, кандидат біологічних наук, старший викладач кафедри біології, екології та методики їх викладання Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри біології, екології та методики їх викладання
Протокол від „30” серпня 2016 року № 1

Завідувач кафедри біології, екології
та методики їх викладання _____ М.М. Ільєнко

„30” серпня 2016 року

ВСТУП

Анотація.

Актуальність. Знання будови тіла і пізнання сутності життєвих процесів на різних рівнях організації організму, засобів профілактики захворювань дітей дошкільного віку, дотримання правил гігієни мають важливе значення для організації виховної роботи в дошкільному закладі з метою збереження і укріплення здоров'я дітей. Анатомія – наука, що вивчає будову організму, органів і тканин у зв'язку з їх функціями у процесі філогенезу та онтогенезу. Фізіологія – наука про функції живого організму як єдиного цілого, як процеси, що відбуваються в ньому на всіх його структурних рівнях. Фізіологія вивчає життєдіяльність організму у взаємодії із зовнішніми умовами його існування. Гігієна дітей дошкільного віку вивчає чинники зовнішнього середовища та їх специфіку дії відповідно до вікових особливостей організму людини, визначає заходи, які сприяють розширенню його функціональних можливостей, протидії несприятливих факторів та збереженню здоров'я дітей.

Навчальна дисципліна покликана стати провідником пізнання будови і функцій організму дітей у взаємозв'язку з навколишнім середовищем. Розробка заходів профілактики різноманітних захворювань, гігієнічних нормативів в умовах дошкільного закладу є запорукою запобігання ряду хвороб та збереження здоров'я дітей.

Роль і значення дисципліни у підготовці фахівців. Дисципліна включає відомості про будову організму людини в різні вікові періоди, особливості його функціонування на всіх етапах розвитку та відомості про гігієнічні вимоги до умов середовища, в яких проживає дитина.

Ключові слова: анатомія, фізіологія, гігієна дітей дошкільного віку, профілактика захворювань.

1. Опис навчальної дисципліни

<table>
<tr><td rowspan="2">Найменування показників</td><td rowspan="2">Галузь знань, спеціальність, предметна спеціалізація, освітньо-професійна програма</td><td colspan="2">Характеристика навчальної дисципліни</td></tr>
<tr><td>денна форма навчання</td><td>заочна форма навчання</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Кількість кредитів – 5</td><td>Галузь знань
01 Освіта</td><td colspan="2" rowspan="2">Нормативна</td></tr>
<tr><td>Спеціальність
012 Дошкільна освіта</td></tr>
<tr><td>Модулів – 2</td><td rowspan="5">Предметна спеціалізація практична психологія / початкова освіта / фізичне виховання дітей дошкільного віку</td><td colspan="2">Курс:</td></tr>
<tr><td>Змістових модулів – 2</td><td>1-й</td><td>1-й</td></tr>
<tr><td rowspan="3">Загальна кількість годин – 180</td><td colspan="2">Семестр</td></tr>
<tr><td>2-й</td><td>2-й</td></tr>
<tr><td colspan="2">Лекції</td></tr>
<tr><td rowspan="9">Тижневих годин для денної форми навчання:
- аудиторних – 4
- самостійної роботи студента – 6</td><td rowspan="9">Освітньо-професійна програма підготовки бакалавра</td><td>30 год.</td><td>10 год</td></tr>
<tr><td colspan="2">Практичні, семінарські</td></tr>
<tr><td>36 год.</td><td>8 год</td></tr>
<tr><td colspan="2">Лабораторні</td></tr>
<tr><td>6 год.</td><td></td></tr>
<tr><td colspan="2">Самостійна робота</td></tr>
<tr><td>108 год.</td><td>162 год.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Вид контролю:
екзамен</td></tr>
</table>

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної роботи становить (%):

для денної форми навчання – 40 % : 60 %

для заочної форми навчання – 10 % : 90 %

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою даного курсу є забезпечення підготовки бакалаврів знаннями з анатомії, фізіології та гігієни дітей дошкільного віку.

Досягнення зазначеної мети забезпечується виконанням таких **завдань:**

- засвоєння студентами знань про будову та функції людського організму, розвиток дитячого організму і характеристику вікових періодів;
- формування умінь використовувати набуті знання для оцінки фізичного розвитку дітей і підлітків, обґрунтування та дотримання заходів профілактики захворювань дитячого організму, а також гігієнічних основ збереження і укріплення здоров'я.

Інтегральна компетентність

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми в галузі розвитку, навчання і виховання дітей раннього і дошкільного віку або у процесі навчання, що передбачає застосування певних теорій та методів педагогічної науки і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності

- Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями та застосовувати їх у практичних ситуаціях.
- Здатність до міжособистісного спілкування; комунікаційні навички, здатність до самокритики, навички роботи в команді; навички планування та управління часом; уміння і здатність до прийняття рішень.
- Навички використання інформаційних і комунікаційних, здоров'язбережувальних технологій; пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
- Здатність працювати як автономно, так і в команді на засадах міжособистісної взаємодії.

Спеціальні компетентності

- Здатність діагностувати і оцінювати рівень розвитку, досягнення і освітні потреби особистості дитини раннього і дошкільного віку та молодшого школяра.
- Здатність обґрунтовувати анатомо-фізіологічні особливості організму у різні вікові періоди, у взаємозв'язку із навколишнім середовищем;
- здатність розрізняти захворювання дітей шкільного віку та здійснювати їх профілактику, дотримуватись гігієнічних вимог при організації освітнього процесу в дошкільному закладі з метою збереження і укріплення здоров'я дітей і підлітків;

Програмні результати навчання

- характеризувати закономірності будови та функціонування організму людини у різні вікові періоди, у взаємозв'язку з навколишнім середовищем;
- володіти сучасними методами дослідження функціональних особливостей організму та здійснювати профілактику захворювань;
- дотримуватись гігієнічних вимог при організації освітнього процесу в дошкільному закладі з метою збереження і укріплення здоров'я дітей.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Опорно-руховий апарат. Нервова система. ВНД.

Тема 1. Вступ. Організм людини, як єдине ціле.

Предмет вивчення анатомії, фізіології та гігієни дітей дошкільного віку, зв'язок їх з іншими біологічними дисциплінами.Значення анатомії, фізіології та гігієни дитячого організму для педагогіки, психології.Коротка історія розвитку анатомії, фізіології та валеології як наук біологічного циклу. Організм людини як єдине ціле. Будова і функції клітини. Поділ клітини. Будова і функції тканин. Орган, система органів, організм. Регуляція функцій організму.

Тема 2. Закономірності росту та розвитку організму дитини.

Загальні закономірності росту та розвитку дітей і підлітків. Поняття росту і розвитку. Критичні періоди розвитку. Вікова періодизація. Характеристика різних вікових періодів розвитку людини.

Тема 3. Будова та значення скелету.

Значення опорно-рухового апарату. Анатомічна будова кістки. Вікові особливості та ріст кісток. Форми та з’єднання кісток. Будова суглоба. Хімічний склад кістки. Частини скелета. Перша допомога при ушкодженнях опорно-рухової системи.

Тема 4. Будова та значення м’язової системи.

Біологічне значення скелетних м’язів. Будова, форма скелетних м’язів. Основні групи м’язів. Вікові особливості. Розвиток рухів у дітей. Профілактика захворювань і травм опорно-рухового апарату дітей. Постава. Формування правильної постави. Вплив фізичних вправ на м’язову систему організму.

Тема 5. Анатомія, фізіологія та гігієна нервової системи.

Біологічне значення нервової системи. Загальний план будови нервової системи. Властивості нервової системи. Поняття про рефлекс. Рефлекторна дуга. Основні етапи розвитку нервової системи.

Будова, функції і розвиток спинного мозку. Загальний план будови головного мозку. Довгастий мозок. Четвертий мозковий шлуночок. Варолііїв міст. Мозочок. Середній мозок. Проміжний мозок. Третій мозковий шлуночок. Ретикулярна формація. Кінцевий мозок. Великі півкулі головного мозку. Ріст і розвиток головного мозку. Порушення стану нервової системи та їх профілактика.

Тема 6 . Вчення І.П. Павлова про вищу нервову діяльність.

Коротка історія розвитку науки про ВНД. Умовні і безумовні рефлекси. Умови та механізм утворення умовного рефлексу. Гальмування умовних рефлексів. Поняття про аналітико-синтетичну діяльність. Вчення І.П. Павлова про

дві сигнальні системи дійсності. Пізнавальна діяльність людини. Увага: фізіологічний механізм, види, властивості. Пам'ять: фізіологічні механізми та види. Емоції, фізіологічний механізм емоцій. Динамічний стереотип.

Тема 7. Типи вищої нервової діяльності.

Типи вищої нервової діяльності. Темперамент. Особливості ВНД дитини. Сон та його гігієнічне значення. Порушення вищої нервової діяльності дітей дошкільного віку та їх профілактика. Неврози. Стрес: різновиди, механізм виникнення, біологічне значення.

Змістовий модуль 2. Внутрішні органи

Тема 8. Внутрішнє середовище організму.

Внутрішнє середовище організму. Гомеостаз. Функції, склад і кількість крові. Плазма крові. Будова і функції еритроцитів. Будова і функції лейкоцитів. Імунітет та імунна система. Види імунітету. СНІД. Будова і функції тромбоцитів. Зсідання крові. Групи крові. Лімфа.

Тема 9. Анатомія, фізіологія та гігієна серцево-судинної системи.

Будова серця і судин. Серцевий цикл. Провідна система серця. Велике і мале кола кровообігу. Особливості кровообігу у плода. Регуляція кровообігу. Профілактика серцево-судинних захворювань. Перша допомога при кровотечах.

Тема 10. Анатомія, фізіологія та гігієна дихальної системи.

Біологічне значення дихання. Будова органів дихання. Дихальні рухи. Легеневі об’єми. Життєва ємність легень. Газообмін у легенях і тканинах. Регуляція дихання. Хвороби дихальної системи та їх профілактика. Перша допомога при ураженні органів дихання. Реанімаційні заходи при зупинці діяльності серця і дихання.

Тема 11. Анатомія, фізіологія та гігієна травної системи.

Біологічне значення травлення. Система органів травлення. Травлення у ротовій порожнині. Регуляція слиновиділення. Ковтання. Травлення в порожнині шлунку. Травлення в кишечнику. Всмоктування у травному каналі. Інфекційні захворювання органів травної системи та заходи їх профілактики. Хвороби органів травлення. Перша допомога при харчових отруєннях.

Тема 12. Обмін речовин в організмі. Енергетичний обмін. Вітаміни. Фізіологічні основи та гігієна харчування.

Обмін речовин як основна умова життя. Обмін білків, жирів, вуглеводів. Обмін води і мінеральних речовин. Мікро- і макроелементи.

Енергетичний обмін. Вітаміни. Харчування і здоров’я людини. Звільнення і перетворення енергії в організмі. Харчування дітей і гігієнічні вимоги до його організації. Принципи збалансованого харчування.

Тема 13. Анатомія, фізіологія та гігієна сечовидільної системи. Шкіра. Профілактика захворювань шкіри. Загартовування.

Загальна характеристика органів виділення. Вікова фізіологія та гігієна органів сечовиділення. Органи і шляхи виділення кінцевих продуктів обміну. Сечова система: будова, функції. Механізм сечоутворення. Регуляція процесу сечоутворення. Хвороби сечової системи та запобігання їм. Репродуктивна система.

Будова та значення шкіри. Похідні шкіри. Залози шкіри. Профілактика захворювань шкіри. Вплив факторів навколишнього середовища на організм. Загартовування. Участь шкіри у теплорегуляції. Хвороби та ураження шкіри. Опіки та обмороження шкіри. Перша допомога.

Тема 14. Анатомія, фізіологія та гігієна сенсорних систем. Залози внутрішньої секреції.

Зорова сенсорна система: будова, функції. Порушення зору. Профілактика порушення зору у дітей і підлітків. Світловий режим у навчальних приміщеннях. Світловий коефіцієнт. Вікові особливості зорових рефлекторних реакцій. Слухова сенсорна система: будова, функції. Хвороби вуха та гігієна слуху. Профілактика негативного впливу «шкільного» шуму на організм школяра. Вікові особливості слухового аналізатора. Вестибулярний апарат: будова, функції. М'язово-суглобове чуття. Органи чуття внутрішніх органів. Смаковий аналізатор: будова, функції. Нюховий аналізатор: будова, функції. Органи шкірного чуття.

Тема 15. Залози внутрішньої секреції.

Біологічне значення залоз внутрішньої секреції. Поняття про гормони. Гіпо- та гіперфункція. Будова та функції ендокринних залоз. Гіпофіз. Епіфіз. Щитоподібна залоза. Прищитоподібні залози. Загрудинна залоза. Надниркові залози. Підшлункова залоза. Статеві залози.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1												
Змістовий модуль 1. Опорно-руховий апарат. Нервова система.												
Тема 1. Вступ. Організм людини, як	10	2	2			6	10					10

єдине ціле.												
Тема 2. Закономірності росту та розвитку організму дитини.	10	2	2			6	10					10
Тема 3. Будова та значення скелету.	8	2	2			4	14	2	2			10
Тема 4. Будова та значення м'язової системи.	14	2	2	2		8	10					10
Тема 5. Анатомія, фізіологія та гігієна нервової системи.	8	2	2			4	12	2				10
Тема 6. Вчення І.П. Павлова про вищу нервову діяльність.	8	2	2			4	10					10
Тема 7. Типи вищої нервової діяльності.	10	2	2			6	14	2	2			10
Разом за ЗМ 1	68	14	14	2		38	80	6	4			70
Змістовий модуль 2. Внутрішні органи												
Тема 8. Внутрішнє середовище організму.	8	2	2			4	14	2	2			10
Тема 9. Анатомія, вікова фізіологія та гігієна серцево-судинної системи.	10	2	2	2		4	12		2			10
Тема 10. Анатомія, вікова фізіологія та гігієна дихальної системи.	11	2	4			5	10					10
Тема 11. Анатомія, фізіологія та гігієна травної системи.	16	2	2			12	12	2				10
Тема 12. Обмін речовин в організмі Енергетичний обмін. Вітаміни. Фізіологічні основи та гігієна харчування.	10	2	4			4	12					12
Тема 13. Анатомія, вікова фізіологія та гігієна сечовидільної системи. Шкіра.	12	2	4			6	15					15

Профілактика захворювань шкіри. Загартовування.												
Тема 14. Анатомія, вікова фізіологія та гігієна сенсорних систем.	12	2	2	2		6	15					15
Тема 15. Залози внутрішньої секреції.	10	2	2			4	10					10
Разом за ЗМ 2	87	16	22	4		45	100	4	4			92
Усього годин	155	30	36	6		83	180	10	8			162
Модуль 2												
ІНДЗ			-	-		25			-	-	-	
Усього годин	180	30	36	6		108	180	10	8			162

5. Теми лабораторних і семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Вступ . Організм людини, як єдине ціле (семінар).	2
2.	Ріст і розвиток організму (семінар).	2
3.	Визначення рівня фізичного розвитку дитини	2
4.	Будова та значення скелету (семінар)	2
5.	Будова та значення м’язової системи (семінар).	2
6.	Будова та значення нервової системи (семінар)	2
7.	Вища нервова діяльність (семінар).	2
8.	Типи вищої нервової діяльності (семінар).	2
9.	Внутрішнє середовище організму (семінар).	2
10.	Серцево-судинна система (семінар)	2
11.	Оцінка діяльності серцево-судинної системи	2
12.	Будова та значення дихальної системи (семінар).	2
13.	Захворювання органів дихальної системи та їх профілактика у дітей (семінар).	2
14.	Будова та значення травної системи. Профілактика захворювань органів травлення. (семінар)	2
15.	Обмін речовин та енергії. (семінар)	2
16.	Фізіологічні основи та гігієна харчування (семінар).	2
17.	Будова та значення органів виділення. (семінар)	2
18.	Будова шкіри. Профілактика захворювань шкіри . Загартовування (семінар).	2
19.	Будова та значення аналізаторів (семінар)	2
20.	Оцінка діяльності зорового аналізатора.	2
21.	Залози внутрішньої секреції (семінар)	2
	Всього	**42**

6. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	**Тема 1** 1.Коротка історія розвитку анатомії, фізіології та шкільної гігієни. 2.Будова і функції клітини. Поділ клітини	6
2.	**Тема 2** Характеристика різних вікових періодів розвитку людини.	6
3.	**Тема 3** 1.Хвороби кісток. Перша допомога при ушкодженнях опорно-рухової системи.	4
4.	**Тема 4** 1.Профілактика захворювань і травм опорно-рухового апарату дітей. Постава. Формування правильної постави. 2.Гігієнічні вимоги до шкільних меблів.	8
5.	**Тема 5** 1.Архітектоніка кори. Зони кори головного мозку. 2.Порушення стану нервової системи та їх профілактика.	4
6.	**Тема 6** Епілепсія. Інсульт. Мігрень. Менінігіт. Абсцеси та пухлини мозку. Параліч.	4
7.	**Тема 7** 1.Вчення І.П. Павлова про дві сигнальні системи дійсності. Пізнавальна діяльність людини. 2.Емоції, фізіологічний механізм емоцій. Динамічний стереотип. 3.Порушення вищої нервової діяльності дітей шкільного віку та їх профілактика. 4.Сон та його гігієнічне значення.	16
8.	**Тема 8** Групи крові. Резус-фактор. Переливання крові.	4
9.	**Тема 9** Профілактика серцево-судинних захворювань. Перша допомога при кровотечах.	14
10.	**Тема 10** Хвороби дихальної системи та їх профілактика.	4
11.	**Тема 11** 1.Захворювання органів травної системи та заходи їх профілактики. Перша допомога при харчових отруєннях	8

	2.Харчування. Обмін білків, жирів і вуглеводів в організмі. 3.Водний і мінеральний обмін. 4.Вітаміни та їх біологічне значення. Характеристика мікроелементів, їх значення для організму людини.	
12.	**Тема 12** Харчування дітей і гігієнічні вимоги до його організації.	14
13.	**Тема 13** 1.Профілактика захворювань органів сечовидільної системи. 2.Профілактика захворювань шкіри	6
14.	**Тема 14** 1.Вікові особливості зорових рефлекторних реакцій. 2.Смаковий аналізатор: будова, функції. 3.Нюховий аналізатор: будова, функції.	6
15.	**Тема 15** 1.Особливості будови та значення загрудинної залози.	4
	Разом	**108**

7. Індивідуальні завдання

1. Закономірності росту і розвитку організму.
2. Профілактика захворювань опорно-рухового апарату.
3. Вікові особливості м’язів. Вплив фізичного навантаження на структуру та функції м’язів.
4. Будова та значення головного мозку.
5. Автономна нервова система, її анатомічні і функціональні особливості.
6. Умовні рефлекси, їх характеристика.
7. Особливості вищої нервової діяльності у дітей.
8. Пам'ять та її види.
9. Профілактика порушень ВНД у дітей.
10. Судини великого і малого кіл кровообігу.
11. Вікові особливості будови і роботи серця.
12. Серцево-судинна система і фізичне навантаження.
13. Анатомо-функціональні передумови для формування постави у шкільному віці.
14. Функціональне значення різних відділів шлунково-кишкового тракту.
15. Роль печінки і підшлункової залози в травленні.
16. Гортань як орган голосотворення.
17. Залози внутрішньої секреції.
18. Вікові особливості органів дихання. Вплив фізичного навантаження і тренування на розвиток дихальної системи.

19.Вікові особливості органів сечовиділення.

20.Профілактика захворювань органів сечовиділення.

21.Вікові особливості шкіри.

22.Захворювання шкіри та їх профілактика.

23.Зоровий аналізатор. Гігієна зору.
24.Слуховий та присінковий аналізатори. Гігієна слуху.
25.Будова та значення шкіри.

8. Методи навчання

Лекція, розповідь з елементами бесіди, інструктаж, самонавчання, лабораторна робота.

9. Методи контролю

Усне та письмове опитування, презентація робіт, оцінювання лабораторних робіт, семінарських занять, індивідуального завдання, підсумковий іспит.

10. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота							
Змістовий модуль №1							
Т1	Т2	Т3	Т4	Т5	Т6	Т7	Т8
3	3	3	3	3	3	3	4

Поточне тестування та самостійна робота													Сума	ІНДЗ	Екза-мен
Змістовий модуль № 2															90/3=30
Т9	Т10	Т11	Т12	Т13	Т14	Т15	Т16	Т17	Т18	Т19	Т20	Т21			
3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	4	65	25	70

Т1, Т2 ... Т4 – теми змістових модулів.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для екзамену
90 – 100	**A**	відмінно	зараховано
82-89	**B**	добре	
74-81	**C**		
64-73	**D**	задовільно	
60-63	**E**		
35-59	**FX**	незадовільно з	не зараховано з

		можливістю повторного складання	можливістю повторного складання
0-34	**F**	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Критерії оцінювання знань та вмінь студенів

Відповідь на практичному (лабораторному) занятті та усна відповідь за темою індивідуального завдання	
A5 (відмінно)	Студент має глибокі міцні знання з теми. Вміє застосовувати здобуті знання на практиці. У відповіді присутні розуміння фізіологічних механізмів, які відбуваються в організмі, який росте та розвивається у взаємозв'язку із навколишнім середовищем.
B 4 (добре)	Студент має міцні ґрунтовні знання, вміє застосовувати їх на практиці, але може допустити неточності, окремі помилки в формуванні відповідей
C 4 (добре)	Студент знає програмний матеріал повністю, але недостатньо вміє самостійно мислити, не може вийти за межі теми
D 3 (задовільно)	Студент знає основний зміст теми, але його знання мають загальний характер, іноді не підкріплені прикладами
E 3 (задовільно)	Студент має прогалини в знаннях з теми. Замість чіткого термінологічного визначення пояснює теоретичний матеріал на побутовому рівні
X 2 (незадовільно)	Студент має фрагментарні знання з теми. Не володіє термінологією, оскільки понятійний апарат не сформований. Не вміє викласти програмний матеріал
F 1 (незадовільно)	Студент повністю не знає програмного матеріалу, відмовляється відповідати

Екзамен (усна відповідь)	
A5 (відмінно)	Студент має глибокі міцні і системні знання зкурсу, вільно володіє понятійним апаратом. Знає основні принципи та методичні підходи до викладення анатомії, фізіології та гігієни дітей дошкільного віку. Знає як морфологічну організацію організму, так і принципи функціонування систем органів, обгрунтовує способи профілактики захворювань дітей. Будує відповідь логічно, послідовно, розгорнуто, використовуючи біофізичну термінологію.
B 4 (добре)	Студент має міцні ґрунтовні знання, вміє застосовувати їх на практиці, але може допустити неточності в формулюванні відповідей, окремі помилки при виконанні практичних робіт.
C 4 (добре)	Студент знає програмний матеріал повністю, має практичні навички, але недостатньо вміє самостійно мислити, не може вийти за межі теми.
D 3 (задовільно)	Студент знає основні теми курсу, має уявлення про проблематику поставлених питань, але його знання мають загальний характер, відповіді не підкріпленні прикладами. При виконанні практичних завдань допускає помилки.
E 3 (задовільно)	Студент має прогалини в теоретичному курсі та практичних вміннях. Замість чіткого термінологічного визначення пояснює теоретичний матеріал на побутовому рівні.
X 2 (незадовільно)	Студент має фрагментарні знання з теми змістового модулю. Не володіє термінологією, оскільки понятійний апарат не сформований. Не вміє викласти програмний матеріал.
F 1 (незадовільно)	Студент повністю не знає програмного матеріалу, не працював в аудиторії з викладачем або самостійно.

11. Методичне забезпечення

Електронні конспекти лекцій, методичні вказівки до лабораторних робіт, ілюстративні матеріали.

12. Рекомендована література

Базова

1. Маруненко, І. М., Неведомськка Є.О., Бобрицька В.І. Анатомія і вікова фізіологія з основами шкільної гігієни: курс лекцій. К. : ВД "Професіонал", 2004. 480 с.
2. Петришина, О. Л., Попова Є.П. Анатомія, фізіологія і гігієна дітей молодшого шкільного віку: навч. посібник для учнів педагогічних училищ К. : Вища школа, 1982. 202 с.
3. Старушенко Л.І. Анатомія та фізіологія людини. К.: Здоров'я, 2003. 336 с.
4. Хрипкова А.Г., Антропова М.В., Фарбер Д.А. Возрастная физиология и школьная гигиена М.: Просвещение, 1990. 10 с.
5. Грибан. В. Г. Валеологія. К. : Центр учбової літератури, 2008. 214с.
6. Грушко В. С. Валеологія. Тернопіль : Богдан, 1997. 83 с.
7. Іващук Л. Ю., Онишкевич С.М. Валеологія Тернопіль: Навч. книга – Богдан, 2010. 400 с.

Допоміжна

1. Анатомія та фізіологія з патологією : підручник для студентів ВНЗ за ред. Я.І.Федонюка, Л.С.Білика, Н.Х.Микули. 2-ге вид. Тернопіль : Укрмедкнига, 2002. 676 с.
2. Воробьева, Е. А., Губарь А.А., Сафьянникова Е.Б. Анатомия и физиология : учебник для учащихся мед. и фарм. училищ. 2-е изд., перераб. и доп. М. : Медицина, 1981. 416 с.
3. Кучеров, І. С., Шабатура М. Н.Фізіологія людини : навч. посібник для студентів К. : Вища школа, 1981. 245 с.
4. Старушенко Л.І. Клінічна анатомія і фізіологія людини: навч. посібник. К : УСМП, 2001. 256 с.